

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τέταρτος

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἰτησιαί.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

4 Δεκεμβρίου 1877

Τῇ 31 Δεκεμβρίου 1877 λήγει τὸ δευτέρον ἔτος τῆς Ἑστίας. Ὅσοι τῶν κυρίων συνδρομητῶν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξακολουθήσωσι λαμβάνοντες τὴν Ἑστίαν καὶ κατὰ τὸ τρίτον ἔτος, παρακαλοῦνται ν' ἀποστείλωσιν ἐγκαίρως πρὸς τὴν διευθύνσιν αὐτῆς τὸ τίμημα τῆς συνδρομῆς, ὅπως μὴ ἐπιβῇ διακοπὴ τῆς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

ΤΟ ΟΡΩΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗ ΟΡΩΜΕΝΟΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ F. BASTIAT]

Συγγράμμα ἰδίη σελ. 753.

XI. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑ.

Τὸ ὀρώμενον δὲν σκιαῖζει τὸ μὴ ὀρώμενον ἐν ταῖς δημοσίαις δαπάναις μόνον. Σκιαῖζον τὸ ἥμισυ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ὀδηγεῖ τὸ φαινόμενον τοῦτο καὶ εἰς ψευδῆ ἠθικὴν. Ἄγει τὰ ἔθνη εἰς τὸ νὰ θεωρῶσιν ὡς ἀντίθετα τὰ ἠθικὰ αὐτῶν πρὸς τὰ ὑλικά συμφέροντα. Γίνοτε δὲ ἀποβαρύντικώτερον καὶ λυπηρότερον τοῦτου.

Δὲν ὑπάρχει οἰκογενειάρχης μὴ θεωρῶν ὡς καθήκον νὰ διδάξῃ τὰ τέκνα του τὴν τάξιν, τὸ πνεῦμα τῆς συντηρήσεως, τὴν οἰκονομίαν, τὴν μετριότητα ἐν ταῖς δαπάναις.

Δὲν ὑπάρχει θρησκεία μὴ κεραινοβολοῦσα τὸν ὄγκον καὶ τὴν πολυτέλειαν. Καὶ ἐν τοσοῦτῳ οὐδὲν κοινότερον παρὰ τὰ ἐξῆς ἀπορρέγματα:

«Θησαυρίζεσθαι ἐστὶν ἀποζηραίνειν τὰς φλέβας τοῦ λαοῦ.»

«Ἡ πολυτέλεια τῶν μεγάλων φέρει τὴν εὐπορίαν τῶν μικρῶν.»

«Οἱ ἄστωι καταστρέφονται αὐτοὶ, ἀλλὰ πλουτίζουνε τὸ Κράτος.»

«Ἐπὶ τῆς περιττῆς δαπάνης τῶν πλουσίων φύεται ὁ ἄρτος τῶν πτωχῶν.»

Ἴδου θεσφαίως προφανῆς ἀντίθεσις μεταξὺ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς ἰδέας. Πόσα ἔξοχα πνεύματα ἀναπαύονται ἐν εἰρήνῃ, ἀφ' οὗ κατέδειξαν τὴν σύγκρουσιν. Τοῦτο δὲν ἠδυνήθη ποτὲ νὰ ἐννοήσω, διότι οὐδὲν θλιβερότερον τῆς

1. Ὁ Σιατωδριαν ἐγράψεν τὴν ἐξῆς παράδοξον φράσιν: «Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀναβῇ εἰς τὸν ὑψηλότερον τοῦ πολιτικοῦ βαθμοῦ, εἶναι εἰς τὴν κατωτάτην βαθμίδα τῆς ἠθικῆς. Ἐν ὅσῳ εἶναι ἐλεύθερος, εἶναι ἄξεστος· ἅμα ἐκπολιτευθῆ, σφουρηλατεῖ τὰ δεσμά του. Πᾶσα ἀρετὴ (τὸ ἐλεῦθερον) ἔχει ἐπακόλουθον ἐλάττωμα (τὸ ἄξιστον): πᾶν δὲ ἐκλείπον ἐλάττωμα (τὸ ἄξεστον) τοῦ ἀφαιρεῖ ἀρετὴν (τὸ ἐλεῦθερον).» Τοιαύτας περὶ ἀνθρωπίνης φύσεως ἰδέας τις ἔχων δὲν πρέπει, ὡς φαίνεται, ἄλλο τι νὰ κάμῃ, εἰμὴ νὰ ὁσῶν τὴν παρτίτησίν του ἀπὸ ἀνθρώπου. Εἶναι δὲ ἀκατάληπτον πᾶς, ἀφ' οὗ ἀπᾶξ παρτίτηθ τὸ εἶναι ἄνθρωπος, ἀνοίγει τὸ στόμα καὶ λαμβάνει ἐν χερσὶ τὸν κάλκρον.

πεποιθήσεως ὅτι ἡ ἀνθρωπότης εὐρίσκεται μετὰξὺ δύο ἀντιθέτων τάσεων, ἐξευτελιζομένη ὡς σάτυρος ὅταν παρασυρθῇ ὑπὸ τῆς μιᾶς καθὼς καὶ ὅταν παρασυρθῇ ὑπὸ τῆς ἄλλης. Οἰκονόμος οὔσα περιπίπτει εἰς τὴν ἀθλιότητα, ἄσωτος καταποντίζεται εἰς τῆς ἀνηθικότητος τὸν βυθόν.

Εὐτυχῶς τὰ δημόδη ταῦτα ἀξιώματα δεικνύουσιν ὑπὸ ψευδῆ μορφήν τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν πολυτέλειαν, μὴ προσέχοντα εἰμὴ εἰς τὰς ἀμέσους συνεπειάς, τὸ ὀρώμενον, οὐχὶ δὲ εἰς τὰς τελικὰς, τὸ μὴ ὀρώμενον. Ἄς προσπαθήσωμεν νὰ δεῖξωμεν τὴν ἀληθῆ εἰκόνα.

Ὁ Χρῦσιππος καὶ ὁ Ἀρίστων, μοιράσαντες τὴν πατρικὴν κληρονομίαν, ἔλαβον πεντήκοντα χιλιάδας φράγκα ἐτήσιον εἰσόδημα ἕκαστος. Ὁ Χρῦσιππος ἐξέσκει τὴν φιλάνθρωπίαν κατὰ τὰς ἔξεις τῶν πλουσίων, δίδει, δηλαδή, εἰς τὰ χρήματα νὰ καταλάβουν. Ἀνανέουσι πολλάκις τοῦ ἐνικυτοῦ τὰ ἐπιπλά του, ἀλλάζει κατὰ μῆνα τὰς ἀμάξας καὶ τὰς ἵπποσκευὰς του, ἐπινοεῖ τὰ εὐφρέστατα τῶν μέσων ἵνα τελειώσῃ μίαν ὥραν ἀρχήτερα, ἐν ἐνὶ λόγῳ πρὸ αὐτοῦ ὠχρῶσιν οἱ ἱστορικώτεροι τῶν ἀσώτων.

Ὅθεν ἄς ἀκούσωμεν τὴν συναυλίαν τῶν ἐγκωμίων του! «Περὶ Χρῦσιππου ὁ λόγος! Ζήτη ὁ Χρῦσιππος! Εἶναι ὁ εὐεργέτης τῶν ἐργατῶν, εἶναι ἡ πρόνοια τοῦ λαοῦ. Κυλιέται, ναί, εἰς τὸν θορόβρον τῶν ὄργίων, κηλιδόνει διὰ τοῦ θορόβρου αὐτοῦ τοὺς διαβάτας, προσβάλλεται κατὰ τι ἡ ἀξιοπρέπεια αὐτοῦ καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ἀξιοπρέπεια. . . Ἀλλὰ, μπά! ἂν δὲν ὠφελῇ δι' ἑαυτοῦ ὠφελεῖ ὅμως διὰ τοῦ πλοῦτου του. Κάμνει νὰ κυκλοφορῇ τὸ ἀργύριον. Ἀπὸ τὴν αὐλήν του δὲν λείπουν ποτὲ οἱ προμηθευταὶ καὶ πάντοτε ἀναχωροῦν εὐχαριστημένοι. Δὲν εἶναι τάχα τὸ νόμισμα στρογγυλὸν διὰ νὰ γυρίζῃ;»

Ἄλλ' ὁ Ἀρίστων παρεδέχθη ὅλως διάφορον σύστημα βίου. Ἄν καὶ δὲν εἶναι καθ' αὐτὸ ἐγωῖστης, σκέπτεται ὅμως περὶ ἑαυτοῦ. Λογαριάζει τὰ ἐξοδά του, δὲν ἐπιδιώκει εἰμὴ μετρίαν καὶ λογικὰς ἀπολαύσεις, φροντίζει περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν τέκνων του, ἐν ἐνὶ λόγῳ οἰκονομεῖ.

Ἄς ἀκούσωμεν δὲ τί καὶ περὶ αὐτοῦ λέγει τὸ πλῆθος: «Καὶ τί ὠφελεῖ ὁ κακὸς οὗτος πλούσιος, ὁ τοκογλύφος οὗτος; Ναὶ μὲν ἡ ἀπλότης τοῦ βίου του ἔχει τι τὸ ἐπιβλητικὸν καὶ ἐλκύν'

ναί μὲν εἶναι φιλόδημος, εὐεργετικός, γενναίος, ἀλλὰ ὅμως λογαριάζει· δὲν τρώγει ὅλον τὸ εἰσόδημά του· τὸ μέγαρόν του δὲν ἀντηχεῖ ἀπὸ θορυβώδεις ἐορτᾶς καὶ δὲν λάμπει πάντοτε. Ποίαν εὐγνωμοσύνην ὀφείλουν εἰς αὐτὸν οἱ ταπητουργοί, οἱ ἀμαξοπηγοί, οἱ πωληταὶ ἵππων, οἱ ζαχαροπλάσται;»

Αἱ δὲ θέρμαι αὐταὶ τῇ ἠθικῇ κρίσει στήριζονται ἐπὶ τῆς προσβαλλούσης τοὺς ὀφθαλμοὺς δαπάνης τῶν ἀσώτων· ἐν τῷ ἡ ἴση δαπάνη τοῦ οἰκονόμου, ἢ καὶ ἀνωτέρου, εἶναι κεκαλυμμένη.

Ἄλλὰ τὰ πράγματα εἶναι οὕτω θαυμασίως διευθετημένα ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὀργανωτοῦ τῆς κοινωνικῆς τάξεως, ὥστε καὶ ἐν τούτῳ, ὡς ἐν ἄλλοις, ἡ πολιτικὴ οἰκονομία καὶ ἡ ἠθικὴ ὄχι μόνον δὲν συγκρούονται, ἀλλὰ καὶ συμφωνοῦσιν· ἡ δὲ τοῦ Ἀρίστωνος σύνεσις εἶναι ὄχι μόνον ἀξιοπρεπεστέρη, ἀλλὰ καὶ ὠφελιμωτέρη τῆς τοῦ Χρυσίππου μωρίας.

Καὶ λέγων ὠφελιμωτέρην δὲν ἐννοῶ ὠφελιμωτέρην μόνον εἰς τὸν Ἀρίστωνον, ἢ γενικῶς εἰς τὴν κοινωνίαν, ἀλλ' ὠφελιμωτέρην ἀτομικῶς εἰς τοὺς ἐργάτας καὶ τὴν ἀσχολοῦσαν αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ παρόντος βιομηχανίαν.

Πρὸς ἀποδείξιν δὲ ἀρκεῖ νὰ παραστήσωμεν εἰς τοὺς νοερούς ὀφθαλμοὺς τὰς συνεπειὰς ἐκείνας τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων ὅσας οἱ σωματικοὶ ὀφθαλμοὶ δὲν βλέπουσι.

Ναί, ἡ ἀσωτεία τοῦ Χρυσίππου ἔχει δρατὰ τοῖς πᾶσιν ἀποτελέσματα. Ἐκαστος δύναται νὰ βλέπῃ τὰς ποικίλας ἀμάρτίας του, τοὺς δίφρους του, τὰς κομπᾶς ζωγραφίας τῶν φατνωμάτων του, τοὺς πλουσίους του τάπητας, τὴν σπινθηροβολοῦσαν λάμπην τοῦ μεγάρου του· ἕκαστος γνωρίζει τὰς ἵπποτροφίας του. Τὰ ἐν πλουσίους ξενοδοχεῖοις γεύματά του προκαλοῦσι τὴν σὺρρόν του πλήθους ἐν τῇ λεωφόρῳ, ὅπου λέγει ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον· εὐγε τοῦ νεανίου, ὅστις ὄχι μόνον δὲν κρατεῖ τίποτε ἀπὸ τὰ εἰσοδήματά του, ἀλλ' ἐξοδεύει καὶ ἀπὸ τὸ κεφάλαιον.»

Τὸ ὄραμα.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι τόσον εὐκόλον νὰ εἶδῃ τις πῶς γίνονται εἰς τοὺς ἐργάτας χρήσιμα τὰ εἰσοδήματα τοῦ Ἀρίστωνος. Ἄς παρακολουθήσωμεν ὅμως αὐτὰ μετὰ προσοχῆς καὶ θέλομεν βεβαιωθῆ ὅτι ὅλα, μέχρις ὀβολοῦ, δίδονται εἰς ἐργάτας χάριν ἐργασίας, ἀπαραλλάκτως ὡς τὰ τοῦ Χρυσίππου, μὲ τὴν ἐξῆς μόνον διαφορὰν, ὅτι ἡ μὲν μωρὰ τοῦ Χρυσίππου δαπάνη καθημερινῶς ἐλαττοῦται καὶ θὰ φθάσῃ ἀναγκαίως εἰς τὸ τέλος τῆς, ἡ δὲ συνετὴ τοῦ Ἀρίστωνος αὐξάνει ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος.

Ἄν δὲ οὕτως ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, βεβαίως ἡ κοινὴ ὠφέλεια συμβαδίζει μετὰ τῆς ἠθικῆς.

Ὁ Ἀρίστων δαπανᾷ εἴκοσι χιλιάδας φράγκων κατ' ἔτος πρὸς συντήρησιν τῆς οἰκογενείας του. Ἄν ἡ δαπάνη αὕτη δὲν ἤρκει πρὸς εὐζωίαν,

δὲν θὰ ἦτον ἄξιος τοῦ ὀνόματος τοῦ συνετοῦ.

Συμπαθεῖ πρὸς τὰς δυστυχίας τῶν πτωχῶν τάξεων καὶ θεωρεῖ ὅτι ἔχει καθήκον νὰ ἐρχεται εἰς ἀνακούφισιν αὐτῶν, ἔθεν προσδιορίζει δεκακισχίλια φράγκα πρὸς εὐποίαν.

Μεταξὺ τῶν ἐμπόρων, τῶν βιομηχάνων, τῶν γεωργῶν ἔχει φίλους στενοχωρημένους οἰκονομικῶς πρὸς ὤραν. Πληροφορεῖται τὰ κατ' αὐτοὺς ἵνα ἔλθῃ συνετῶς καὶ τελεσφόρος εἰς συνδρομὴν των. Προσδιορίζει δὲ πρὸς τοῦτο ἄλλα δεκακισχίλια φράγκα.

Δὲν λησμονεῖ, τέλος, ὅτι ἔχει θυγατέρας νὰ προικίσῃ καὶ υἱοὺς, περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν ὀπίων πρέπει νὰ φροντίσῃ. Θεωρεῖ λοιπὸν καθήκον του νὰ οἰκονομήσῃ, καὶ βάλλει κατὰ μέρος δέκα χιλιάδας φράγκα κατ' ἔτος.

Ἔστε ἡ χρηστὴ τῶν εἰσοδημάτων ἔχει ὡς ἐξῆς·

α'	Συντήρησις τῆς οἰκογενείας	·· φρ.	20,000
β'	Εὐποία	·····	» 40,000
γ'	Συνδρομὴ φίλων	·····	» 40,000
δ'	Οἰκονομία	·····	» 40,000

Ἄς ἐξετάσωμεν ἐν ἕκαστον τῶν κεφαλαίων τούτων, καὶ θέλομεν ἰδεῖ ὅτι λεπτόν δὲν ἐκφεύγει τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας.

α' Συντήρησις τῆς οἰκογενείας. Τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ὡς πρὸς τοὺς ἐργάτας καὶ τοὺς προμηθευτάς, ἔχει τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα, οἷα καὶ ἡ τοῦ Χρυσίππου δαπάνη. Εἶναι πρόδηλον καὶ δὲν χρήζει ἀποδείξεως.

β' Εὐποία. Τὸ πρὸς τοῦτο προσδιορισμένον ποσὸν τῶν δεκακισχιλίων φράγκων τρέφει καὶ αὐτὸ τὴν βιομηχανίαν. Θὰ τὸ λάβωσιν ὁ ἀρτοποιὸς, ὁ κρεοπώλης, ὁ ἔμπορος τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῶν ἐπίπλων. Ὁ ἄρτος, τὸ κρέας καὶ λοιπὰ δὲν χρησιμεύουσι μὲν ἀμέσως εἰς τὴν Ἀρίστωνον, ἀλλ' εἰς τὰ ἐνδεᾶ ἐκεῖνα πρόσωπα τὰ ὅποια ἐλέησεν ὡς πρὸς τὴν καθ' ὅλου ὅμως βιομηχανίαν εἶναι ἀδιάφορον ἂν ἀναλωτῆς εἶναι ὁ Α ἢ ὁ Β. Ἡ δὲ Ἀρίστων ἐξοδεύσῃ ἐν πεντάφραγκον, ἢ τὸ δῶσῃ εἰς πτωχὸν νὰ τὸ ἐξοδεύσῃ, εἶναι τὸ αὐτό.

γ' Συνδρομὴ φίλων. Ὁ φίλος εἰς ἂν ὁ Ἀρίστων δανείξῃ ἢ χαρίζῃ δεκακισχίλια φράγκα δὲν θὰ τὰ θάψῃ, εἶναι ἐναντίον τῆς ὑποθέσεως. Θὰ πληρώσῃ δι' αὐτῶν χρέη του, ἢ ἐμπορεύματα. Ἀγοράζων ἐμπορεύματα ἐνθαβρύνει τὴν βιομηχανίαν, διότι δὲν θὰ τομῆσῃ τις νὰ εἰπῇ ὅτι ἡ βιομηχανία κερδαίνει περισσότερον, ἀγοράζοντος τοῦ Χρυσίππου ἀντὶ δεκακισχιλίων φράγκων εὐγενῆ ἵππον, παρ' ὅτι ἀγοράζοντος τοῦ Ἀρίστωνος, ἢ τοῦ φίλου του, ἴσης ἀξίας ὑφάσματα. Ἄν διὰ τῆς συνδρομῆς πρόκειται νὰ πληρωθῇ χρέος, οὐδεμίαν ἄλλην μεταβολήν, εἰμὴ ὅτι ἐμφανίζεται τρίτον πρόσωπον, ὁ δανειστής, ὅστις θὰ μεταχειρισθῇ τὰ ὅποια λαμβάνει χρήματα εἰς τὸ ἐμπόριον, τὸ ἐργοστά-

σιον, ἢ εἰς ὅποιανδήποτε ἐπιχείρησιν του. Εἶναι πρόσθετον μεσολαβοῦν πρόσωπον μεταξὺ Ἀρίστωνος καὶ ἐργατῶν. Μόνον τὰ κύρια ὀνόματα ἀλλάζουσιν, ἀλλ' ἡ δαπάνη γίνεται, συνάμα δὲ καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ἐνθάρρυνσις τῆς βιομηχανίας.

δ' Ὑπολείπονται τὰ δεκασιχίλια φράγκα, ἅπερ ὁ Ἀρίστων οἰκονόμησεν ἐνταῦθα δὲ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἐνθάρρυνσεως τῶν τεχνῶν, τῆς βιομηχανίας, τῆς ἐργασίας καὶ τῶν ἐργατῶν φαίνεται ὁ Χρυσίππος ὑπέρτερος τοῦ Ἀρίστωνος. εἰ καὶ ὑπὸ τὴν ἠθικὴν ἔποψιν ὁ Ἀρίστων ἀναδεικνύεται ὑπέρτερος τοῦ Χρυσίππου.

Μετὰ στενοχωρίας πάντοτε, πιεζούσης με μέχρι φυσικῆς ἀλγηδόνος, βλέπω τοιαύτας ἀντιφάσεις μεταξὺ τῶν μεγάλων νόμων τῆς φύσεως. Ἄν ἡ ἀνθρωπότης ἦναι ἠναγκασμένη νὰ ἐκλέγῃ μεταξὺ τοῦ προσβάλλοντος τὰ συμφέροντά της καὶ τοῦ προσβάλλοντος τὴν συνείδησίν της, εἶναι ἀπελπισία περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῆς. Ἄλλ' εὐτυχῶς τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω.

Ἴνα δὲ ὁ Ἀρίστων ἀναλάβῃ πρὸς τῇ ἠθικῇ καὶ τὴν οἰκονομικὴν ὑπεροχὴν, ἀρκεῖ νὰ ἐννοήσωμεν τὸ παρήγορον τοῦτο ἄξιωμα, ὅπερ κί-τοι φαίνεται παράδοξον εἶναι οὐχ ἥττον ἀληθές: τὸ οἰκονομεῖν ἐστὶ δαπανᾶν.

Τί προτίθεται ὁ Ἀρίστων οἰκονομῶν δεκασιχίλια φράγκα; Τάχα νὰ θάψῃ αὐτὰ εἰς γωνίαν τινα τοῦ κήπου του; Βεβαίως ὄχι, ἀλλὰ ν' αὐξήσῃ τὸ κεφάλαιον καὶ τὸ εἰσόδημά του. Αὐτὰ λοιπὸν τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐξώδευσεν εἰς προσωπικὰς ἀπολαύσεις, τὰ ὁποῖα οἰκονόμησε, τὰ μεταχειρίζεται εἰς ἀγορὰν γαιῶν, οἰκίας, δημοσίων χρεωγράφων, βιομηχανικῶν μετοχῶν, ἢ τὰ τοποθετεῖ παρὰ τινι ἐμπόρῳ ἢ τραπεζίτῃ. Ἀκολουθεῖσθε καθ' ὅλας τὰς ὑποθέσεις ταύτας τὰ ἐν λόγῳ χρήματα, καὶ θέλετε πεισθῆ ὅτι διὰ τῶν πωλητῶν ἢ διὰ τῶν δανειζομένων προσώπων ὅλα τρέφουσι τὴν ἐργασίαν ἀπαραλλάκιως, ὡς εἰ ὁ Ἀρίστων, κατὰ μίμησιν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἠγόραζε δι' αὐτῶν ἐπιπλα, τιμαλφεῖς λίθους, ἵππους κλπ.

Ἀγοράζει ὁ Ἀρίστων γαίαις ἢ χρεώγραφα ἀντὶ δεκασιχιλίων φράγκων, δρωόμενος ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ τὰ ἐξοδεύσῃ. Αὐτὴν τὴν κατηγορίαν προσάπτετε εἰς αὐτὸν, ὅτι δὲν τὰ ἐξοδεύει.

Ἀλλὰ καὶ ὁ πωλῶν εἰς αὐτὸν τὰς γαίαις ἢ τὰ χρεώγραφα δρωᾶται ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι χρειάζεται τὰ δεκασιχίλια φράγκα ἵνα τὰ ἐξοδεύσῃ οὕτως ἢ ἄλλως.

Ὡστε κατὰ τοῦτον ἢ ἐκείνον τὸν τρόπον ἡ δαπάνη γίνεται πάντοτε, ἢ διὰ τοῦ Ἀρίστωνος ἀμέσως, ἢ διὰ τοῦ προσώπου εἰς τὸ ὅποιον ἔδωκε τὰ χρήματα.

Μία μόνον λοιπὸν διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τῆς τοῦ Ἀρίστωνος καὶ τῆς τοῦ Χρυσίππου διαγωγῆς ὡς πρὸς τὴν ἐργατικὴν τάξιν, ὡς πρὸς

τὴν ἐνθάρρυνσιν τῆς ἐργασίας. Ἡ μὲν τοῦ Χρυσίππου δαπάνη ἀμέσως παρ' αὐτοῦ καὶ περὶ αὐτοῦ γινομένη εἶναι δρωόμενον ἢ δὲ τοῦ Ἀρίστωνος γινομένη ἐν μέρει διὰ μεσολαβούντων καὶ μακρὰν αὐτοῦ εἶναι μὴ δρωόμενον. Ἀλλὰ παρὰ τῷ εἰδῶτι νὰ σχετίζῃ τὰ ἀποτελέσματα πρὸς τὰς αἰτίας ἢ μὴ δρωμένη δαπάνη εἶναι οὐχ ἥττον πραγματικὴ τῆς δρωμένης. Ἀπόδειξις δὲ ὅτι καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις τὸ νόμισμα κυκλοφορεῖ, καὶ ὅτι δὲν μένει ἐν τῷ κίβωτῳ τῶν οἰκονόμων καθὼς δὲν μένει ἐν τῷ τοῦ ἀσώτου.

Ψευδὲς λοιπὸν τὸ λεγόμενον ὅτι ἡ οἰκονομία βλάπτει ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν βιομηχανίαν: τὸνναντίον εἶναι ὅσον καὶ ἡ πολυτέλεια εὐεργετικὴ αὐτῇ.

Πόσον ὅμως δὲν εἶναι ὑπερτέρα τῆς πολυτελείας, ἂν ὁ νοῦς δὲν περιορισθῇ εἰς τὸ ἐνεστώ, ἀλλ' ἀποβλέψῃ καὶ εἰς λίαν πορρωτέρω μέλλον;

Δέκα παρήλθον ἔτη. Τί ἔγεινεν ὁ Χρυσίππος καὶ τὰ πλοῦτη του καὶ ἡ μεγάλη δημοτικότης του; τὰ πάντα ἐξηφανίσθησαν. Ὁ Χρυσίππος κατεστράφη ἀντὶ νὰ σκορπίζῃ πεντηκοντασιχίλια κατ' ἔτος φράγκα εἰς τὴν κοινωνίαν, ζῆ μάλιστα δαπάνη αὐτῆς. Ἄλλ' ὅπωςσδήποτε δὲν εἶναι πλέον ἡ χαρὰ τῶν προμηθευτῶν του, δὲν ἐγκωμιάζεται ὡς ὁ προστάτης τῶν τεχνῶν καὶ τῆς βιομηχανίας, δὲν εἶναι ὠφέλιμος πλέον εἰς τοὺς ἐργάτας, οὐδ' εἰς τὴν οἰκογένειάν του, τὴν ὅποιαν ἀφίνει ἐν πενίᾳ.

Εἰς τὸ τέλος τῶν αὐτῶν δέκα ἐτῶν ὁ Ἀρίστων ὄχι μόνον ἐξέκλουθεῖ ρίπτων εἰς τὴν κυκλοφορίαν ὅλον τὸ εἰσόδημά του, ἀλλὰ τὸ ρίπτει αὐξόμενον ἐτησίως. Αὐξάνει τὸ ἐθνικὸν κεφάλαιον, ὅπερ τρέφει τὴν ἐργασίαν ἔπειδὴ δὲ ἐκ τῆς σημαντικότητος αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἡ ζήτησις τῶν βραχιόνων, ἐξέκλουθεῖ αὐξάνων ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἀμοιβὴν τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ἀποθνήσκων ἀφίνει τὰ τέκνα του ἱκανὰ νὰ τὸν ἀντικαταστήσωσιν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.¹

Ἡθικῶς ἡ ὑπεροχὴ τῆς οἰκονομίας ἐπὶ τῆς πολυτελείας εἶναι ἀφιλονεικτος. Ἡ σκέψις ὅτι καὶ οἰκονομικῶς οὕτως ἔχει, εἶναι παρήγορος εἰς τὸν μὴ ἀρκούμενον εἰς τὰ ἄμεσα τῶν φαινομένων ἀποτελέσματα, ἀλλ' ἐξέκλουθεῖντα τὰς ἐρεῖνας μέχρι τῶν τελευταίων συνεπειῶν.

¹ Ἐπιτετατὸ τέλος.

I. B.

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου διαιρεῖται κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ ἔτους 1870 εἰς

1. Ὁ περίφημος ἄγγλος οἰκονομολόγος Ἀδὰμ Σμιθ ἐρακτικῶς τὸ διπλοῦν τοῦτο ἀποτέλεσμα τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς σπατάλης, εἰπὼν ὅτι ὁ μὲν οἰκονόμος εἶναι ὁ ἴδρυτῆς εὐποροῦ καταστήματος, προωρισμένου νὰ παρέχῃ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἴδρυτοῦ ἐργασίαν ἀπὸ γενεῶν εἰς γενεάς εἰς ὠρισμένον ἀνθρώπον ἀοιθμόν· ὁ δὲ σπάταλος εἶναι ὁ μωρὸς ὁ καταστρέφων τὸ ἴδρυμα καὶ οὕτω στεριεῶν τὰς ὑπὸ τῶν προκατῶχων του ἀνομιλίαις πηγὰς τῆς ἐργασίας.